

Sygn. akt II PK 54/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Romualda Spyt
SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa K. U.
przeciwko Wyższej Szkole [...] w L.
o wynagrodzenie,
oraz z powództwa wzajemnego Wyższej Szkoły [...] w L.
przeciwko K. U.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 kwietnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej Wyższej Szkoły [...] w L. od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 10
czerwca 2014 .,

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. odstępuje od obciążania strony pozwanej kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód – pozwany wzajemny wniósł o zasądzenie od pozwanej Wyższej Szkoły [...] (dalej: „Szkoła”) na jego rzecz 17.800 zł z ustawowymi odsetkami od 24 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty. Powód wskazał, że jest pracownikiem Szkoły. Z tytułu prowadzenia i recenzowania prac dyplomowych i licencjackich studentów oraz z tytułu uczestnictwa w komisjach egzaminacyjnych, jest uprawniony do otrzymania dodatkowego wynagrodzenia według zasad określonych przez kanclerza Szkoły. Wynagrodzenie to za rok akademicki 2008/2009 nie zostało mu wypłacone i dlatego jego żądanie jest uzasadnione.

Pozwana – powódka wzajemna wniosła o zasądzenie na jej rzecz od powoda - pozwanego wzajemnego 129.325 zł. Na uzasadnienie powództwa wskazała, że powód-pozwany wzajemny zobowiązał się do wliczenia go do minimum kadrowego niezbędnego do prowadzenia studiów magisterskich na kierunku [...] i z tego tytułu otrzymał podwyżkę wynagrodzenia do 10.000 zł. Nie wywiązał się jednak z tego zobowiązania, ponieważ wskazał jako swoje podstawowe miejsce pracy także inną uczelnię. Dlatego jego wynagrodzenie powinno być obniżone do wysokości wynikającej z przepracowanych godzin, tj. do 6.175 zł, bo wykonał jedynie 65 godzin dydaktycznych.

Wyrokiem z dnia 12 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w J. zasądził od pozwanej Szkoły na rzecz powoda K. U. 28.800 zł z ustawowymi odsetkami od 17.800 zł od 24 czerwca 2010 r. do dnia zapłaty, od kwoty 11.000 zł od 7 lutego 2012 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo wzajemne, zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 3.034 zł tytułem kosztów procesu, w tym 1.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, zasądził od strony powodowej wzajemnie na rzecz pozwanego wzajemnego 2.700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego i wyrokowi w I punkcie nadał rygor natychmiastowej wykonalności co do 10.000 zł.

Powód był zatrudniony przez pozwaną Szkołę od 1 września 2006 r. do 31 lipca 2010 r. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy jako profesor zwyczajny z wynagrodzeniem zasadniczym 4.800 zł (brutto) miesięcznie. 31 lipca 2010 r. strony zawarły aneks do umowy o pracę, zgodnie z którym wynagrodzenie zasadnicze zostało podwyższone do 7.800 zł, roczny wymiar pensum dydaktycznego określono na 120 godzin, a K. U. złożył oświadczenie, że zatrudnienie w Szkole jest jego podstawowym miejscem

pracy w rozumieniu ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym” oraz wyraził zgodę na zaliczenie go do minimum kadrowego niezbędnego do prowadzenia studiów na poziomie magisterskim na kierunku „[...]”. 25 czerwca 2009 r. podwyższono wynagrodzenie zasadnicze do 10.000 zł brutto, a powód ponownie wyraził zgodę na zaliczenie go do wyżej wskazanego minimum. 12 kwietnia 2010 r. powód złożył rezygnację z pracy w pozwanej Szkole, a pozwana 27 kwietnia 2010 r. wypowiedziała mu o pracę w części dotyczącej wynagrodzenia i pensum dydaktycznego z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia. K. U. nie przyjął nowych warunków zatrudnienia, wobec czego umowa o pracę uległa rozwiązaniu 31 lipca 2010 r. Sąd Okręgowy, po przeprowadzeniu szczegółowych wyliczeń, ustalił, że powód realizował powierzone mu obowiązki dydaktyczne, ustalone w umowie o pracę pensum dydaktyczne i czynności dodatkowe. Następnie Sąd wskazał, że pismem z 25 maja 2010 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego poinformował rektorów wyższych uczelni, w tym pozwanej Szkoły o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu uczelni, polegających na zaliczeniu więcej niż dwukrotnie do minimum kadrowego nauczycieli akademickich, wskazanie więcej niż jednego podstawowego miejsca pracy, nieprawidłowego zaliczenia do minimum kadrowego nauczycieli akademickich, dla których uczelnia nie stanowi podstawowego miejsca pracy. W przypadku K. U. nieprawidłowość polegała na wskazaniu więcej niż jednego podstawowego miejsca pracy. Nieprawidłowości te miały zostać usunięte do 30 września 2010 r.

Sąd Okręgowy uznał, że powód wykazał, że w spornym okresie wykonywał powierzone mu obowiązki dydaktyczne oraz że zgodnie z umową o pracę i obowiązującymi przepisami wewnętrznymi Szkoły przysługiwała mu kwota dochodzona powództwem. Odnosząc się do żądania pozwu wzajemnego Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione. Sąd wskazał, że argumentacja powódki - pozwanej wzajemnej, że w roku akademickim 2009/2010 K. U. wypracował jedynie 65 godzin *pensum* i wynagrodzenie należne mu z tego tytułu powinno wynosić 6.175 zł, przyjmując stawkę 95 zł za 1 godzinę pracy zł, jest niewłaściwa. Pracodawca nie wypowiedział warunków płacy określonych w umowie o pracę i dwóch kolejnych aneksach do tej umowy. Pozwany wzajemny w roku akademickim 2009/2010, oprócz wypracowanych 65 godzin dydaktycznych

(wykładów i ćwiczeń), przepracował dodatkowe godziny jako promotor, recenzent i członek komisji egzaminacyjnych, których Szkoła nie uwzględniła do wyliczeń pozwu wzajemnego mimo, że liczby prac dyplomowych z udziałem powoda (pозwanego wzajemnie) jako promotora i recenzenta nie kwestionowała. Odnosząc się do stwierdzenia strony pozwanej (powódki wzajemnej), że K. U. zerwał umowę o pracę, bowiem nie dotrzymał jej warunków, Sąd podkreślił, że sposoby rozwiązania umowy o pracę określone zostały w Kodeksie pracy i do rozwiązania umowy w drodze wypowiedzenia doszło dopiero w lipcu 2010 r. Jeśli zaś pracodawca uważał, że pracownik nie wykonuje swoich obowiązków z umowy o pracę, to mógł zastosować kary porządkowe, wypowiedzenie zmieniające lub inne sposoby, w tym dyscyplinarne rozwiązanie stosunku pracy. Strona pozwana (powodowa wzajemna) jako podstawę żądania pozwu wzajemnego wskazała art. 415 k.c. i jednocześnie bezpodstawne wzbogacenie. Zdaniem Sądu Okręgowego, pracodawca nie wykazał zaistnienia szkody spowodowanej zachowaniem powoda – pozwanego wzajemnego. Na tę okoliczność Szkoła nie złożyła wniosków dowodowych, ani nawet twierdzeń uzasadniających żądanie naprawienia szkody w kwocie 129.325 zł. Podniesiono jedynie, że K. U. wyraził zgodę na zaliczenie do minimum kadrowego niezbędnego do prowadzenia studiów na poziomie magisterskim na kierunku [...] oraz oświadczył, że Szkoła jest podstawowym miejscem pracy. Nie zostały przez stronę pozwaną (powodową wzajemnie) wykazane i udowodnione przesłanki z art. 415 k.c. Niezasadnie też, według Sądu, strona powodowa wzajemnie powołuje się na bezpodstawne wzbogacenie czy nienależne świadczenie. Pobrane przez K. U. wynagrodzenie w kwocie 10.000 zł miesięcznie nie było świadczeniem nienależnym, a wynikało z umowy o pracę, skoro powód wykonał określoną w umowie ilość pracy, to przysługiwało mu wynagrodzenie ustalone w umowie.

Wyrokiem zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwaną – powódki wzajemnej od wyroku Sądu pierwszej instancji i rozstrzygnął o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym. Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji. Sąd wyjaśnił ponadto, że kwestie dotyczące nieprawidłowości we wskazaniu przez powoda – pozwanego wzajemnego Szkoły jako podstawowego miejsca pracy w rozumieniu

ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym zostały ujawnione dopiero w maju 2010 r., a zatem już po wypowiedzeniu powodowi umowy o pracę. Co więcej apelująca została zobowiązana do ich usunięcia do końca września 2010 r., a K. U. od 1 sierpnia 2010 r. nie był już jej pracownikiem. Wobec powyższego okoliczności te nie mają wpływu na ocenę przedmiotu sporu.

Pozwana – powódka wzajemna zaskarżyła powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego w całości zarzucając: (a) naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 82 k.p. i art. 405-410 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na oddaleniu roszczenia pracodawcy o zwrot nienależnego wynagrodzenia wypłaconego pracownikowi w sytuacji, gdy ustalono, że pracownik w sposób zawiniony wykonał pracę wadliwie a pracodawca dowiedział się o tym po ustaniu stosunku pracy; (b) naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 233 § 1, art. 328 § 2 w związku art. 391 k.p.c. przez niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku, w szczególności nieustosunkowanie się do Istotnych zarzutów apelacyjnych, niemalże w ogóle pominięcie zarzutów dotyczących powództwa wzajemnego, co mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, gdyż Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił podstaw prawnej swojego rozstrzygnięcia, a co za tym idzie nie rozpoznał wszystkich istotnych zarzutów apelacyjnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest nieuzasadniona. Bezpodstawne są zarzuty naruszenia przepisów postępowania. Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie może być rozpoznany w ramach kontroli kasacyjnej. Wprawdzie skargę kasacyjną można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania (jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy), ale podstawą tą nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a taki niewątpliwie jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Nieuzasadniony jest także zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. W orzecznictwie przyjmuje się, że zarzut wadliwego sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia może okazać się zasadny, gdy z powodu braku w uzasadnieniu elementów wymienionych w art. 328 § 2 k.p.c.

zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. To, czy sprawa została prawidłowo rozstrzygnięta nie zależy bowiem od tego, jak zostało napisane uzasadnienie. Z tego względu zarzut naruszenia tego przepisu może być skutecznie podniesiony w skardze kasacyjnej jedynie wówczas, gdy treść uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji uniemożliwia ocenę wyводу dotyczącego wykładni i zastosowania prawa materialnego zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Taka sytuacja nie zachodzi w nin. sprawie. Zasadność rozpatrywanego zarzutu skarżąca widzi w tym, że Sąd Apelacyjny niemal w ogóle nie odniósł się do przepisów, na których naruszeniu pozwana opierała zasadność powództwa wzajemnego, tj. art. 82 k.p., art. 405-410 k.c. w związku z art. 300 k.p. Należy wobec tego przypomnieć, że powołując te przepisy w apelacji skarżąca twierdziła, że ich naruszenie polegało na nieuwzględnieniu powództwa wzajemnego, pomimo że z materiału dowodowego wynika, że powód w sposób zawiniony wadliwie wykonywał pracę, czym zniweczył cel zawarty w umowie w postaci możliwości ujęcia go w minimum kadrowym Szkoły. Odnosząc się do tego zarzutu Sąd drugiej instancji stwierdził, że „kwestie, które niezmiennie i stanowczo podnosi apelująca, a dotyczące nieprawidłowości we wskazaniu przez powoda Wyższej Szkoły [...] jako podstawowego miejsca pracy w rozumieniu ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym zostały ujawnione dopiero w maju 2010 r., a zatem już po wypowiedzeniu powodowi umowy o pracę. Co więcej apelująca została zobowiązana do ich usunięcia do końca września 2010 r., a K. U. od 1 sierpnia 2010 r. nie był już jej pracownikiem. Wobec powyższego okoliczności te nie mają wpływu na ocenę przedmiotu sporu.”. Wywód ten dostatecznie jasno wskazuje na przyczyny, dla których Sąd uznał, że zarzucane zachowanie powoda nie mogą mieć wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. Nie ma znaczenia to, czy motywy te są trafne i szczegółowo przedstawione. Art. 328 § 2 k.p.c. określa bowiem jedynie wymagania konstrukcyjne uzasadnienia orzeczenia. Nie stanowi on, więc właściwej płaszczyzny do krytyki trafności przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku ustaleń faktycznych, ani ich oceny prawnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2008 r., II CSK 449/07, LEX nr 442515).

Nieuzasadnione są również zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 82 k.p. i art. 405-410 k.c. w związku z art. 300 k.p. Należy

wskazać, że zarzuty te zostały w petitum skargi sformułowane nieprawidłowo w odniesieniu do art. 82 k.p. oraz art. 408 i 410 k.c. Zgodnie bowiem z utrwalonym w judykaturze poglądem, pod pojęciem podstawy skargi kasacyjnej rozumie się konkretne przepisy prawa, które zostały w niej wskazane z jednoczesnym stwierdzeniem, że wydanie wyroku nastąpiło z ich obrazą. Niemniej jednak w uzasadnieniu podstaw skargi skarżąca sprecyzowała zarzut naruszenia art. 82 k.p. przez przytoczenie treści paragrafu pierwszego tego artykułu, co można uznać za dostateczne, choć odbiegające od pełnej poprawności, sprecyzowanie zarzutu. Odnośnie do art. 410 k.p.c. wskazano w uzasadnieniu podstaw na § 1 tego artykułu. Nie sprecyzowano natomiast zarzutu naruszenia art. 408 k.c. Zasadności wymienionego zarzutu naruszenia art. 82 (dokładnie art. 82 § 2 k.p.) skarżąca upatruje w tym, że powód wykonywał w okresie objętym sporem wadliwie swoją pracę, ponieważ nielojalnie nie poinformował pracodawcy, z naruszeniem art. 100 k.p. i zobowiązania wynikającego z umowy o pracę o tym, że wyraził zgodę na wliczenie go do minimum kadrowego w innej niż pozwana uczelni wyższej. Odnośnie do zarzutów naruszenia art. 405-410 k.c. w związku z art. 300 k.p., skarżąca bardzo lakonicznie wyjaśniła, że art. 82 k.p. nie daje odpowiedzi na pytanie, jak może pracodawca odzyskać wypłacone wynagrodzenie w sytuacji, gdy dowie się o wadliwości usługi po ustaniu stosunku pracy. Zdaniem skarżącej, znajdują tu zastosowanie na mocy art. 300 k.p. przepisy prawa cywilnego dotyczące świadczenia nienależnego, gdyż przepisy Kodeksu pracy nie normują kwestii, jak pracodawca może odzyskać wypłacone wynagrodzenie pracownikowi z tytułu świadczonej pracy, gdy pracodawca wynagrodzenie te wypłacił a o wadliwości usługi dowiedział się po czasie. Nie jest to odpowiedzialność odszkodowawcza, gdyż przepis ten nie posługuje się terminologią szkody oraz nie ogranicza ilości wynagrodzenia, którego wypłaty można odmówić pracownikowi. Tak więc, skoro Kodeks pracy przewiduje prawo pracodawcy do odmowy wypłaty wynagrodzenia za pracę wadliwie wykonaną, to nie będzie sprzeczne z jego przepisami zastosowanie przepisów o nienależnym świadczeniu w takich sytuacjach. Dalej Autor skargi wskazał, że instytucja nienależnego świadczenia jest uregulowana w art. 405-410 k.c., a świadczenie jest nienależne, między innymi przypadkami wskazanymi w ustawie, wówczas gdy zamierzony cel świadczenia nie

został osiągnięty. Zgodnie zaś art. 410 § 1 k.c. do nienależnego świadczenia stosuje się odpowiednio przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Dla oceny prawidłowości powyższego wywodu wyjściowe znaczenie ma zarzut naruszenia art. 82 § 1 k.p. Natomiast zarzuty odnoszące się do art. 405, 406, 407, 408 i 410 k.c. mogą mieć znaczenie tylko pod warunkiem zasadności zarzutu naruszenia art. 82 § 1 k.p. Zgodnie z tym przepisem, za wadliwe wykonanie z winy pracownika produktów lub usług wynagrodzenie nie przysługuje. Jeżeli wskutek wadliwie wykonanej pracy z winy pracownika nastąpiło obniżenie jakości produktu lub usługi, wynagrodzenie ulega odpowiedniemu zmniejszeniu. Już z literalnego brzmienia art. 82 § 1 k.p. wynika, że odmowa zapłaty lub zmniejszenie wynagrodzenia są dopuszczalne za wadliwe wykonanie z winy pracownika produktów lub usług, a nie za jakiegokolwiek wadliwe lub niezgodne z przepisami prawa lub umową o pracę wykonywanie obowiązków przez pracownika. Wniosek ten ma potwierdzenie w treści art. 100 § 1 k.p., zgodnie z którym obowiązek wykonywania pracy jest spełniony, gdy pracownik wykonał pracę sumiennie i starannie, stosując się do poleceń pracodawcy. Tak czy inaczej, pojęcie wadliwie wykonanej pracy, użyte w zdaniu drugim rozważanego unormowania, ma znaczenie przedmiotowe, stanowiąc zbiorcze określenie produktów lub usług. Usługą jest przy tym każde działanie służące zaspokajaniu określonej potrzeby lub potrzeb ludzkich (pracodawcy, klienta, kontrahenta). Obejmuje ono usługi materialne i niematerialne (np. lecznicze, opiekuńcze, edukacyjne). Rozważany przepis dotyczy więc wynikowej strony obowiązku wykonywania pracy (art. 22 § 1 k.p.), przy czym, co wyraźnie wynika z jego treści, odmowa zapłaty lub obniżenie wynagrodzenia, są dopuszczalne nie wtedy gdy pracownik wadliwie wykona produkt lub usługę, lecz wtedy, gdy wadliwość ta została przez niego zawiniona. Przez wadliwość pracy pojmowanej jako produkt lub usługa – należy zatem rozumieć jej bezużyteczność lub zmniejszoną użyteczność w stosunku do wymagań wynikających z norm pracy lub innych mierników staranności wymaganej przy świadczeniu danego rodzaju pracy (usług). Trafnie też wskazuje się, że w art. 82 § 1 k.p. znajduje rozwinięcie i uzupełnienie zasada przysługiwania wynagrodzenia za pracę wykonaną (art. 80 zdanie pierwsze k.p.) stosownie, między innymi, do jakości świadczenia pracy (art. 78 § 1 k.p.). Podzielić też należy

twierdzenie, że treść art. 82 § 1 k.p. można wyrazić inaczej: „wynagrodzenie przysługuje za pracę wykonaną stosownie do jakości rezultatu pracy, w wypadku zaś, gdy rezultat ten jest ujemny – stosownie do oceny przestrzegania przez pracownika obowiązku staranności w pracy.” (J. Wratny, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2013, s. 183.). Powyższe uwagi potwierdzają przedstawioną wyżej tezę, że art. 82 § 1 k.p. dopuszcza odmowę zapłaty lub zmniejszenie wynagrodzenia jedynie za wadliwe wykonanie z winy pracownika produktów lub usług, a nie za jakiegokolwiek wadliwe lub niezgodne z przepisami prawa lub umową o pracę wykonywanie obowiązków przez pracownika. W szczególności w pojęciu wadliwie wykonanej pracy (produktów lub usług) w ustalonym wyżej znaczeniu nie mieści się nielojalne zachowanie pracownika, polegające na niedopełnieniu jego zobowiązania do zatrudnienia się u pozwanej jako w podstawowym miejscu pracy, z jednoczesnym obowiązkiem niepodejmowania takiego zatrudnienia w innej uczelni. Naruszenie tego obowiązku może być sankcjonowane w inny sposób, także wtedy, gdy „wykrycie” naruszenia nastąpiło już po rozwiązaniu stosunku pracy. Skoro zarzut naruszenia art. 82 § 1 k.p. okazał się nieuzasadniony, to jak już wcześniej wskazano, rozpatrywanie zarzutów związanych z naruszeniem art. 405- 410 k.c. w związku z art. 300 k.p. jest bezprzedmiotowe.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.